

Zaterdag 10 juni 1916 – ochtendeditie

Belgische geïnterneerden.

Belgisch Dagblad bevat de volgende mededeling van luitenant-generaal Dossin aan de geïnterneerde Belgische officieren, onderofficieren, korporaals, brigadiers en soldaten.

“Ik heb de eer u te melden dat, op bevel van de Belgische regering, het u streng verboden is te ontvluchten.

De officieren, die dit bevel zouden overtreden, zullen beschouwd worden als niet meer bij het leger behorend, na de disciplinaire straf te hebben ondergaan.

De onderofficieren, korporaals, brigadiers en soldaten die zouden ontvluchten, zullen bij hun aanhouding terug naar Holland gestuurd worden en in handen der Nederlandse militaire overheid overgeleverd worden.

Daar het verbod tot ontvluchten waarschijnlijk voor gevolg zal hebben het werken buiten de kampen te vergemakkelijken, durf ik hopen, dat gij u allen door uw tucht en gedrag overal en in alle omstandigheden, waardig zult tonen voor de gunst, die de Nederlandse overheid reeds aan velen van u heeft toegestaan.”

De schermutseling aan de Belgische kust.

Londen, 9 juni. Officieel. Gisterochtend is een Engelse patrouille, bestaande uit monitors en torpedojagers buiten Zeebrugge in gevecht geweest met vijandelijke torpedojagers, die, nadat er op hen gevuurd was, naar hun haven terugkeerden. Aan onze zijde geen verliezen en geen schade.

Frans van Cauwelaert prijst in Vrij België de oproep tot de onzijdigen van de honderd Nederlandse hoogleraren, kunstenaars en andere bekende personen aan gelijkgezinden inzake het lot van België als “een schone daad”.

Wij hadden deze daad verwacht; wij verheugen ons, dat zij van Nederland is uitgegaan. Niet omdat wij vrezen, dat het in Duitslands macht zal liggen, met het zwaard zijn politiek van mensenverachting en onrecht over ons land te bevestigen, niet alleen omdat elke erkenning der onschendbaarheid van onze rechten en elke ondersteuning in onze nood ons welkom is, maar omdat deze oproep, indien hij de verhoopte weerklank vindt, er ernstig zal toe bijdragen om het rode monster der geweldpolitiek, dat Duitsland over Europa heeft losgelaten uit hoogmoed en hebzucht, te vernederen en de neutrale volkeren op te wekken tot hetgeen voor God en voor de mensheid hun plicht is: met ons, de wacht op te trekken voor de tempel van het recht der volkeren en der rechtvaardigheid.

Met ons, want het enige, dat ik ongaarne mis in de oproep, is het verwijs naar de bijzondere omstandigheden, waarin België in deze oorlog verkeert. Onder de ondertekenaars is er voorzeker niemand, die met al zijn gezag niet gaarne zou getuigen, dat de aanval op België door Duitsland een van de schandelijkste bladzijden van de geschiedenis is, dat ons roemrijk verzet een schitterende tegenstelling met deze misdaad vormt, en dat ons recht uit de verantwoordelijkheid van Duitslands optreden een bijzondere kracht put op volkomen herstel en schadeloosstelling. Indien zij deze beschouwing niet uitdrukkelijk hebben gegeven, is het zonder twijfel alleen om het beginsel van het recht der kleine volkeren op onverzwakte onafhankelijkheid voor zichzelf en in zijn volksalgemeenheid te laten spreken.

Wij hebben bij vorige gelegenheden gewezen op het gevaar, dat er schulde voor de toekomst van het volkerenrecht in de uitwendige onbewogenheid, waarmee de neutrale volkeren de gemeenschappelijke wetten aan flarden hebben laten scheuren, en aangetoond, dat de eerste eis van het geweten der mensheid en van de toekomst der zedelijke betrekkingen der volkeren het herstel is van België in zijn volle recht. Individuele gevoelsuitingen zijn in deze niet toereikend en machteloos. Waar de regeringen zelf niet optreden, moeten alle gezaghebbende mannen, die enige vroomheid bezitten, zich verstaan, om door de vereniging van hun zedelijke krachten het onheil, dat over Europa is gekomen, tegen te houden en terug te dringen. Dat zij daartoe de macht hebben, lijdt geen twijfel. Maar zij moeten geloven in hun kracht en de middelen durven te gebruiken, welke hun geboden lijken.

Deze vroomheid in dit geloof hebben de mannen gehad, die bedoelde oproep hebben uitgezonden.

In het vervolg van zijn artikel drukt van Cauwelaert de hoop uit, dat Nederland in deze beweging van de wereldopinie de spits zal blijven vormen:

Met welke middelen moet echter de strijd worden aangeboden? De oproep spreekt van afbreken, desnoods van alle betrekkingen met Duitsland.

Wanneer eenmaal de organisatie van de openbare opinie ernstig zal zijn ondernomen, zal men al doende best leren kennen, welke praktische uitvoering aan dit gemeenschappelijk verzet tegen de geest der overweldiging moet worden gegeven. Maar wij vertrouwen, dat het de ondernemers van deze nieuwe beweging noch aan ijver, noch aan volharding zal ontbreken, welke nodig zijn om de neutrale landen op te tillen uit de lichtgetrooste gemakzucht,

waarin zoveel opwellingen van goede wil en nobele gezindheid blijven steken. De honderd ondertekenaars moeten honderdduizend instemmers met hen verenigen, zij moeten met vele handen de hefboom van hun eigen landspers steken onder de zware massa van het volksgevoel. Daarna eerst, maar dan ook met zekerheid, zal de diplomatie in beweging komen voor hun hoge doeleinden.

Dan zal Duitsland niet enkel meer in enige beter denkende geesten, maar in zijn volle borst het nawee en wellicht naberouw voelen over zijn gewetenloze breuk met volkerenmoraal en beschavingsrechten en in het geval der boete zijn plaats in de gemeenschap terugvinden. Bij ons zal de hoop op een betere mensheid en een eerlijker samenleving der volkeren in deze ontwaking van het rechtsgevoel een voedsel vinden, dat wij lang hebben ontbeerd.

Financiële praatjes.

Brussel, 4 juni.

De Duitse overheid in België gunt ons zo nu en dan een blik in de staatskas en een kijkje in de manier, waarop de staatsgelden beheerd worden. Evenals bij alle andere takken van dienst, geschiedt ook dit in een bezet land heel anders dan in een normaal staatsverband, waar het publiek door middel van de pers en van de openbaarheid der parlementaire besprekingen inzage krijgt van alles wat er gebeurt, tot in de kleinste bijzonderheden toe. Wij hebben ons dan ook te vergenoegen met hetgeen ons geboden wordt en kunnen slechts trachten met de karige gegevens, die ons ten dienste staan, ons een denkbeeld te vormen van wat er eigenlijk aan de hand is. In sterke mate is dit nu weer het geval met het jongste besluit, waarbij de wetgeving inzake rechtstreekse belastingen wordt gewijzigd; enige memorie van toelichting of iets, wat daar ook maar in de verte

op zou lijken, ontbreekt ten enenmale; de wet wordt afgekondigd, zelfs zonder enige inleidende overdenking, en daarmee uit.

Vergeefs vragen wij ons dan ook af hoeveel men door deze wijziging meer denkt in de staatskas te doen vloeien en of dit meerdere bedrag moet dienen tot dekking van de kleine 26 miljoen deficit, waarmee de begroting over 1916 sluit. Evenmin wordt ons verteld, hoe deze nieuw aangekondigde verhoging te rijmen valt met het art. 49 der Haagse Conventie, hetwelk voorschrijft dat nieuwe belastingen in bezet gebied slechts mogen geheven worden, wanneer zij moeten dienen voor de behoeften van leger of beheer van het bezet gebied; ook dit kunnen wij niet beoordelen, daar wij deze onkosten niet kennen, al weten wij dat het land voor het onderhoud der bezettingstroepen jaarlijks 480 miljoen betaalt (plus over 1915 45 ½ miljoen aan aflossing en rente van deze jaarlijkse schatting), waarbij dan voor de administratie van het bezet gebied 9 miljoen komt, behalve 20 miljoen als bijdrage in de kosten van het Duitse beheer der posterijen en telegrafie. Intussen baat deze gehele wetenschap ons ook al weer niet heel veel aangezien ons verborgen blijft, hoeveel de werkelijke onkosten van het bezettingsleger en beheer jaarlijks bedragen. Op al deze vragen kunnen wij dus alleen maar wijzen, ze beantwoorden kunnen wij niet. Toch kunnen de nieuwe belastingwijzigingen ons aanleiding geven het Belgische belastingstelsel nog eens in het kort na te gaan, te meer waar over enige tijd deze kwestie toch weer van actueel belang zal worden.

Men weet dat het gehele Belgische belastingstelsel reeds lang bij alle deskundigen voor verouderd gold, daar het voor een deel nog dagtekende van voor 1830. Zo bevat het stelsel, waarnaar in België belasting geheven wordt, o.a. een bepaling, waarbij de huurwaarde feitelijk onveranderlijk blijft en een andere, waardoor het belastbare meubilair nooit meer dan het vijfvoudige der belastbare huurwaarde mag bedragen. Dat zijn verouderde principes, welke het gehele

systeem iets star onveranderlijks geven, zodat het bijna nooit aan de werkelijkheid beantwoordt. Bovendien kent de Belgische staat, op weinig uitzonderingen na, geen persoonlijke belasting, die de verworven rijkdom treft; de belastingen, die hiervan de schijn hebben, zijn in wezen lasten op de uitgaven. Fiscale gelijkheid en rechtvaardigheid zijn bij zulk een stelsel ver te zoeken.

Noch de belastingswetten van minister Graux (1893), noch die van minister Levie (1913) durfden met het oude breken. Laatstgenoemde nieuwe wetten waren nodig geworden om de uitgaven te dekken, welke voortvloeien uit de nieuwe legerwetten en op een som van 47.340.000 F berekend worden. Zij troffen automobielen, bioscopen, de registratie, het zegel, de successie en de winsten der maatschappijen, maar tastten de basis van het oude gebouw der Belgische belastingen volstrekt niet aan, hetgeen juist in die dagen door de regeringpers toegejuicht werd, welke van de mening uitging, dat elke belangrijke herziening van het fiscale stelsel verwarring brengt in het economische leven en derhalve de beste belastingen, die men kan wensen, de bestaande zijn.

In dit alles komt nu het besluit van de gouverneur-generaal van 18 mei (ook voor het etappegebied heeft de opperbevelhebber een eensluidende verordening uitgevaardigd) enigszins verandering brengen door enerzijds bestaande belastingen te verhogen, anderzijds reeds een beetje aan het verouderde stelstel te tornen. Dit laatste is het geval vooral bij de wijziging in de grondbelasting, waarbij bepaald wordt, dat de onbebouwde gronden, bedoeld bij art. 65 van de wet van 3 frimaire jaar VII (23 november 1798), die in bebouwbare gronden, in weiden, in bossen zijn omgezet, of anderszins in waarde gebracht, alsmede de andere onbebouwde eigendommen, die enigerlei verandering van aard hebben ondergaan, op grond van hun nieuwe aard, met ingang van 1 januari van het tweede jaar volgend op dat van hun verandering in de

grondbelasting zijn aan te slaan. Aangezien nu ongetwijfeld sedert 1798 in België heel wat grond rendabel zal zijn gemaakt, kan deze belastingwijziging van zeer vruchtbare aard blijken te zijn. Op het oogenblik staan mij echter geen cijfers ten dienste om dit nader te kunnen preciseren.

Een belangrijke uitbreiding krijgt bij het nieuw besluit van zijne excellentie het patentrecht, dat uitgebreid wordt over landbouwers, warmoezeniers, boom- en bloemkwekers, wijngaardeniers, fokkers en alle andere landbouwexploitanten; zij worden aan het patentrecht onderworpen op een voet van 4 ten honderd der huurwaarde van de door hen geëxploiteerde goederen.

De door de wet-Levie van 1913 ingevoerde taks op de werkelijke inkomsten en winsten wordt, wat betreft de intresten van obligaties en de premies of loten aan obligatiehouders toegekend, gebracht van 4 op 6 ten honderd.

Dit zijn in zeer brede trekken de drie punten, waarover het nieuwe belastingsbesluit gaat; nadere bijzonderheden bespaar ik de lezer. Met belangstelling mogen wij te zijner tijd uitzien naar berichten wat de opbrengst der nieuwe lasten geweest kan zijn.

Eveneens van financiële aard is een besluit van de gouverneur-generaal, waarbij wordt goedgekeurd het besluit van de provincieraad van de provincie Antwerpen om een lening van een miljoen frank aan te gaan, dat van de provincieraad van Brabant over wijziging van de bepalingen betreffende de grondslag en het heffen der hondenbelasting, dat van de provincie Limburg over het aangaan van een lening van 700.000 frank, en van Henegouwen over een lening van 850.000 frank. Van zijn kant verleende de opperbevelhebber zijn goedkeuring aan de lening van één miljoen frank, waartoe de provincie Oost-Vlaanderen besloot over te gaan.

Over andere financiële kwesties in een volgend artikel.

Het leven te Antwerpen.

Nog Samaritanen. (Van onze correspondent Emanuel de Bom).

Antwerpen, 3 juni.

Er zijn verschillende wijzen om zijn vaderland te dienen: en wie zou zeggen, dat de vaderlandsliefde, die zich uit in het helpen, het stoffelijk en zedelijk terzijde staan, het dag aan dag opbeuren van allen die behoren tot het grote gezin, dat zo zwaar getroffen werd, wie zou durven beweren, dat die liefde tot de mindere soort zou behoren? Er worden in deze tijd dingen zomaar klakkeloos neergeschreven, er worden dingen er met een losse tong uit geflapt, of in geniepig gepraat verspreid waar het vliegen wil, waar men in later tijd met pijnlijke verbazing zal aan terugdenken. De verwarring, door de oorlog gesticht in zekere geesten is inderdaad haast hopeloos te noemen. Wie zou ooit hebben geloofd, dat de fraaiste manier om zijn gehechtheid aan het land der voorvaderen te betonen zou wezen: zijn land en zijn volk de rug toe te keren, dan wanneer eigenlijk niets u verplichtte om elders te blijven; gesteld, natuurlijk, dat uw aanwezigheid elders van weinig of geen nut kon zijn? Wie zou geloven, dat men, om een goed vaderlander te mogen heten, zich allereerst aan zijn natuurlijke omgeving had te onttrekken, om dan, in een atmosfeer van lasterpraatjes en kleine hatelijkheden, en met het veilig gevoel zich buiten de klauw te weten van de vijand en diens strenge censuur en diens ontelbare Gesetze en Verordnungen, te smalen op hen, die getrouw aan hun plicht, staan naast hun volk in nood, en dag aan dag het hunne doen?

Voorzeker, geen mens spreekt het tegen, er zijn gevallen waar op geldige redenen kan aangetoond worden dat er zijn, die niet hier



konden noch mochten blijven, en wie elders zijn plicht doet tegenover zijn land zal ooit uit het bezette gebied vanwege zijn landgenoten enig smaadwoord gehoord hebben? Maar is het tegendeel ook waar? ...

Genoeg! er mag, onder broeders van één land geen kloof worden gedolven. Laat ons eindelijk eens tot bezinning komen en erkennen dat zij die op hun grond hun eer en recht bleven verdedigen, en al hun zorg besteden, al hun uren wijden aan het welzijn van hen die lijden en bijstand broodnodig hebben, ten minste een zo fraaie taak vervullen als zij die op afstand, haat en venijn brouwen en met schimp en schamp tegen het eigen volk menen hun vaderland te dienen. De toekomst zal daar streng over oordelen. Maar het is uren ver van mijn gedachte me hier aan negatieve en nutteloze polemieken te willen bezondigen. Liever toch wijs ik op het goede wat hier wordt verricht; want aan dat goede kunnen velen zich oprichten, want – wanneer gaat men in de wereld eindelijk beseffen, dat we toch eenmaal uit die poel van haat en nijd moeten geraken, en verzoening moeten bereiken onder al die vijandelijke broeders? Of zijn we niet langer meer mensen. Dat doet me denken aan een rede, die ik eens in Hyde Park hoorde van een van die zondagsredenaars, dat kostelijkste oord ter wereld van open air debating. “There is no yellow body, there is no black body, there is only human body!” riep de orator. Zijn de mensen nu niet allen wolven geworden voor elkaar? Wij moeten zo spoedig mogelijk weer de wolvenhuid afleggen, en elkaar weer trouw in de ogen trachten te kijken; dat is een edeler werk dan elkaar naar de keel te springen en zoveel mogelijk te vermoorden. Of heb ik het mis?

Een mens blijft een mens: en ... zelfs de Vlamingen zijn mensen! Ook de Vlamingen hebben het recht te denken aan hun toekomst. En daarom kan ik het goed begrijpen, hoe menigeen nu onder onze broeders hier en elders zijn hart vasthoudt als hij er aan denkt wat er

van zijn volk moet worden na deze verschrikkelijke wereldroes. Schreef Vondel niet in zijn Gijsbrecht: de liefde tot zijn land is iedereen aangeboren? Laten we dan tot inkeer komen en aan een der mooiste jonge volkeren die bestaan het recht gunnen om in deze tijd van hoge nood zijn verontrusting – daar waar het zijn bestaan, zijn toekomst geldt – uit te spreken.

Ik lees hier een brief van een krijgsgevangene ergens uit Hannover. Men gaat hem boeken sturen, boeken in een taal, die hij kan lezen en verstaan, en hij schrijft: “Volgens ik verneem uit uw brief zullen enige Vlaamse boeken ons worden toegezonden. O! Wat een heerlijk denkbeeld van u! Zij komen ons lot verzachten en onze zo verlamdende verveling temperen! Zij zullen dan ook hartelijk welkom zijn, want sinds ik mijn makkers ter kennis heb gebracht, dat wij Vlaamse boeken gaan ontvangen, word ik alle dagen bestormd met vragen: zijn de boeken hier nog niet? O! die blijven lang weg, enz. Enige muziek- en toneelstukken, benevens Vlaamse liederen zien wij blijmoedig tegemoet.”

Is dat niet aandoenlijk? “Na bijna twintig maanden beroofd te zijn van een Vlaams dagblad” – schrijft de jongen, die voor zijn land heeft gevochten – “smaken wij thans weer het troostend geluk onze taal te mogen lezen ...” en nog: “Ik zie mijn kleine boekerij al bestormd door onze jongens, het grootste vermaak en de grootste voldoening die ik ooit zal gesmaakt hebben. Het is mij bijzonder aangenaam iets te kunnen doen voor mijn lotgenoten en ik stel me dan ook graag ten dienste van onze ongeletterde broeders om hen voor te lichten ...”

Twintig maanden zonder een enkel woordje te zien te krijgen, gedrukt in de eigen taal! En we hebben hier comités bij de vleet, die voor onze jongens moeten zorgen ...

Het schijnt, dat nu vele geletterden en ontwikkelden onder de Vlaamse krijgsgevangenen te Göttingen worden ondergebracht. "Al wie kan, sta het een of ander wetenschappelijk werk af, bv. voor vakingenieurs, over wiskunde, scheikunde, natuurkunde, stabiliteitsleer, enz., enz., ten einde onze studenten-bannelingen in staat te stellen om zich als Vlamingen en goede vaderlanders voor te bereiden tot de grote en zware taak, die hen hier bij hun terugkomst zal te wachten staan. Er kan zelfs ook geldelijk gesteund worden."

Deze laatste woorden zijn van een man, waar ik hier graag in gedachten mijn hoed voor wil afnemen. Een eenvoudige trambediende, een energieke, flinke kerel, met name Cyriel Rousseau (Schoenstraat 33 te Borgerhout) is nu al maanden lang in de weer om onze jongens, die daar in de Duitse kampen hun weemoedige dagen slijten met troostende berichten te steunen. Aan hem moet men de boeken sturen, die men kan missen. Ik ken geen betere vaderlanders als deze flinke jongeman, die in stilte en zonder geraas, met Vlaamse koppigheid, een edel werk verricht dag aan dag.

Samaritanen? Er zijn er hier nog honderden. Hebben zij niet het betere deel verkozen. Liefde overwint alles.

Memoranda (KVdW).

Brussel, 20 Mei.

Wij krijgen weer iets nieuws, dat werkelijk alleraardigst is: van één juni af worden onze posttarieven verhoogd. Om een brief te verzenden, zullen wij er een zegel van tien, plus een zegel van vijf centiemen moeten opplakken; terwijl een postkaart ons helaas op acht centiemen zal komen te staan.

Meen echter niet dat wij daarom in zak en as gaan zitten: zoals ik u zegde, vinden wij dat alleraardigst; was het niet dat wij niet

onwelvoeglijk willen worden, wij zouden het uitproesten van pret; deze nieuwe vermeerdering van onze ellende, zij brengt ons in een soort extase van komische aard: het doet ons werkelijk deugd, de posttarieven aldus te zien stijgen!

Als ik zeg: wij, dan moet ge dit natuurlijk vertalen door: de vijf en een half miljoen Belgen van het bezet gebied. Iedereen heeft neiging, de wereld te beperken tot de kring van zijn betrekkingen, - als hij ze dan nog niet verkleint tot zijn eigen individu. Ik zeg dan ook: wij; en ik bedoel ermee een bepaalde reeks Brusselaars, waar ik mij trouwens zorgvuldig van uitzonder, waar ik echter mee omga omdat zij behoren tot de beste, de verstandigste, de meest ontwikkelden van mijn stadsgenoten. Denk overigens niet dat zij maar een handvol zijn: hun aantal is niet onaanzienlijk; zij vormen niet eens een vaste, welomschreven groep met bepaalde statuten; men vindt ze overal, en zelfs waar men ze het minst verwachten zou: geen samenzweerderij, zelfs geen afspraak, - gevolg alleen van een natuurlijke geestesgesteldheid, door de omstandigheden bepaald, en waar een tijd lang heel Brussel deelachtig in geweest is.

Die mensen nu lachen zich om de verhoging der posttarieven een onesthetische, maar des te beter gemeente bochel, heel eenvoudig omdat zij sedert 20 augustus 1914, onzaliger gedachtenis, van alle briefwisseling per post hebben afgezien. - In de aanvang was dat goed te verklaren: men zond geen brieven meer, ... omdat de post stopgezet was: anderhalve maand bleven wij onder andere van de geneugte gespeend, een brief in de bus te gooien, met de zoete illusie dat hij enkele uren nadien zijn bestemming bereiken zou. Zeker voortaan, dat dit niet meer kon, besloten wij zelf onze boodschappen te gaan doen, hetgeen hygiënisch is, en goedkoop voor wie graag loopt. Toen de post weer te onzer beschikking gesteld werd, waren wij hem dan ook zo goed als ontwend. De barokke maatregelen, die ons aanvankelijk dwongen zelf onze brieven te gaan afgeven en te

gaan afhalen in het hoofdbureel, en verder het feit dat wij alleen open correspondentie mochten verzenden, deden er veel toe, dat wij volhardden in ons besluit, de Duitse post ongebruikt te laten.

Later werd de dienst veel beter: het belette niet dat de meesten, voor zover zij er buiten konden, bleven weigeren, de Duitse staatskas te stijven met hun penningen. Zij schreven eenvoudig niet meer, zelfs niet als ons voor Brussel het briefgeheim verzekerd werd. – Brieven schrijven is een sport: velen, die nauwelijks schrijven kunnen, leggen er zich met hartstocht op toe, terwijl beroepsletterkundigen, die ik ken, het alleen maar gedwongen, en dan nog meest zeer onhandig doen ... Van die sport hebben we nu afgezien: ik ben overtuigd dat men het in de verkeersstatistieken, zo die bestaan, moet hebben opgemerkt.

Of men dan de tarieven ja dan niet verhoogt: wat zouden wij er om geven? Het gebeurt buiten ons om; wij zullen er nooit iets van merken; niemand zal rijker worden op de postzegels die wij aankopen, - of liever, niet aankopen ...

21 mei.

Wij krijgen weer maar eens nieuwe formulieren thuis: ditmaal wil men weten of we ons toeleggen op de hoenderenteelt; hoeveel we op datum van 1 juni aan koppen pluimvee tellen. Gelukkig niet om ze ons te komen afnemen. Integendeel: men is voorkomend genoeg om in de gemeentemagazijnen een zekere hoeveelheid voedsel voor die kippen beschikbaar te houden; nog vóór Berlijn krijgen wij vermoedelijk een kippenkaart; we mogen ons voor gezegend houden door deze nieuwe zorg waar het gemeentebestuur blijk van geeft voor wat betreft ons dierlijk voedsel.

Het is daar niet toe overgegaan, het gemeentebestuur, zonder de minste aanleiding: de duurte van het vlees (tien frank) haalde vele Brusselaars tot deze liefhebberij over: het aanfokken van pluimvee, of beter het opleiden daarvan. Men koopt kuikens en zelfs jonge eenden; men verstrekt hun behoorlijke voeding, en na ettelijke maanden verspreiden zij aan uw dis een aangename geur. Daar zijn, weliswaar, gevoelige zielen, die walgen van dieren, die ze zelf gekweekt hebben en misschien liefgehad. Maar wie heeft daar gezegd, dat wij boven de sentimentaliteit heen waren, of althans dienden te zijn? En zo mesten wij kippen, met de vaste bedoeling ze eens te verslinden ...

Het eigenlijke uitbroeden van kuikens is dan ook een zich snel uitbreidende en zeer winstgevende industrie geworden. Vóór twee maanden betaalde men voor een kuikentje, zopas uit het ei, één frank vijftwintig; nu gaat het reeds één frank vijfenzestig; de vraag overtreft aldoor maar meer het aanbod; weldra betalen wij voor het onmondig, pasgeboren kuiken meer dan eertijds voor een volwassen braadkip. Zodat men goed doet, zich te haasten, wil men er enig profijt aan hebben ...

De duurte van het vlees en de schaarste ervan (van de kwaliteit spreek ik niet eens: ze schijnt iedere dag slechter te worden), komt ook ten bate van de viskopers. Vis kan men tegenwoordig gemakkelijk kopen. Het spreekt vanzelf, dat ook hij voor meer dan de helft duurder is. Maar hij blijft dan nog altijd goedkoper dan vlees. Aldus voeden wij ons te Brussel, uit nood, dikwijls met spijzen, die vroeger een weelde waren. En wij zijn er geenszins fierder om geworden ...

24 mei.

Weet ge het al? De Duitsers gaan uit Brussel weg!

En denk nu maar niet dat ik u iets op de mouw wil spelden: ik ga niet eens zover als de vele Brusselaars die vertellen: de Duitsers ontruimen België; zonder dat wij het wisten is men met vredesonderhandelingen begonnen; ge zult het zien: over een paar weken, op zijn hoogst een paar maanden, is het met de oorlog gedaan!

En inderdaad, ik moet het met eigen ogen vaststellen: overal neemt men de grijze of zwart wit rode schildwachthuisjes weg; de deftige en bedaagde landsturmmannen, die er het droefgeestig sieraad van waren, of ter bewaking ervan er uren lang schroomvallig voorbij wandelden, zijn sedert gisterenochtend in het niet verzwonden; grote wagens ziet men voorbij rijden, die met bedoelde hokjes beladen zijn.

Er is erger: men verzekert, en maakt zich boos als men het niet gelooft, dat de Zeppelinloodsen, die de Duitsers in de omstreken van Brussel hebben, opgebroken worden of het reeds zijn; zij worden zelfs voor een prikje verkocht als brandhout; wie een mooi souvenir van de bezetting wil, kan gemakkelijk zo'n bergplaats meester worden, en ze opstellen laten in zijn eetzaal.

Maar het ergste van al: de kazernes lopen, in de beste orde der wereld trouwens, leeg van manschappen, en die manschappen, hoe dan ook zwaarbeladen met allerlei militair en ander tuig, zien er opgetogen uit. Ze hebben iets mystieks over zich, dat geen twijfel meer overlaat: deze mannen kennen de bestemming van Europa, en die bestemming is, de eeuwige vrede, waar de azuren hemel door geen wolkje ooit nog wordt gestoord ...

Wat het eigenlijk alles te betekenen heeft, weet ik natuurlijk niet. Te geloven wat het volk gelooft, ... neen, daar ben ik nog niet aan toe. Het blijft echter een feit: geen schildwachten meer, en talrijke

soldaten die met stralend gezicht naar huis trekken, terwijl in hun vervanging niet is voorzien vóór zij heengingen, zoals gewoonlijk geschiedt. Misschien is zelfs die afbraak der Zeppelinloodsen geen uitvinding; noch dat een groot Duits warenhuis weldra gesloten wordt; noch dat talrijke, hier gevestigde Duitse gezinnen weer willen vertrekken: al gevleugelde geruchten die een halstarrig leven hebben ...

- Er gebeurt iets te Brussel.

Maar wát dan toch? ...

Bij de elektrische drukkerij Van Scherpenzeel en C°, in Den Haag is verschenen: Antwoord van een Vlaming aan zijne excellentie de Duitse kanselier von Bethmann Hollweg, naar aanleiding van zijn laatste redevoering in de Rijksdag. Deze brochure bevat als bijlagen brieven van Duitse soldaten, enz., die als bewijsstukken dienen. Zij behandelt alleen het gedeelte van de redevoering van de Duitse rijkskanselier, waarin sprake is van België en het Vlaamse volk. Aan het slot van het voorwoord zegt de schrijver van de brochure: “waar in dit boekje iets tegen Duitsland of Duitsers wordt aangevoerd, verstaan wij daardoor niet alle Duitsers in het algemeen. Iedereen weet, dat ook voor vele Duitsers de dwingelandij van de militaire kaste een juk is. Wij richten ons vooral tot de Pangermanen, de chauvinistische jonkerpartij en al degenen, welke een veroveringspolitiek nastreven.”

In de aanhef van de brochure zegt “een Vlaming” dat de woorden van de kanselier op onwaarheid of misverstand berusten. Om dat te bewijzen wil hij de Vlaamse toestanden “gelijk zij in werkelijkheid zijn, vooral in hun verband met de Belgische staatsinstellingen” uiteen zetten. De schrijver van de brochure haalt dan deze zinsnede aan uit de op 4 april door de kanselier uitgesproken redevoering:



“ ... ook hier kan Duitsland bijvoorbeeld de lang verdruchte Vlaamse volksstam niet weer aan Waalse heerschappij prijsgeven maar zal het een ontwikkeling verzekeren, die overeenkomt met zijn gezonde en rijke aanleg, op de grondslag van zijn taal en volksaard.”

De grootste dwaling in het gedeelte der redevoering aan België gewijd, zegt “een Vlaming”, ligt wel hierin dat, volgens de kanselier, de Vlamingen door de Walen verdrucht worden. Wat hij nader aantoont.

Wij ontlenen verder aan de brochure:

... nu komt de Duitse kanselier ons medelijdend spreken van de door de Walen zo lang verdruchte Vlamingen ... Indien het schouwspel zich niet in zulke tragische tijden voordeed zou men het komisch en bespottelijk kunnen vinden. Op het ogenblik dat ons Vlaamse volk gebukt gaat onder de schrikwekkendste dwingelandij welke men zich kan indenken en op de bloedigste en wreedste wijze verdrucht wordt, schaamt M. von Bethmann Hollweg zich niet, zich als een verlosser te komen aanmelden. De verdrukking, geachte heer kanselier, komt niet uit het zuiden, doch van over de Rijn.

Ofschoon wij met de stelligste zekerheid weten dat de geallieerden nooit België in de steek zullen laten, kan men nu toch nog niet met een certitudo physica bepalen, welke de toekomst van Vlaanderen zal zijn. Dit ene echter is zeker: dat wij ons voor Vlaanderen niets nefaster kunnen inbeelden, dan geregeerd te worden, rechtstreeks of onrechtstreeks, door de Duitse feldweibel.

Indien echter M. von Bethmann Hollweg, het goed meent met de Vlamingen, indien zijn taal geen geïnteresseerde vleierij is, dat hij dan het enige verlossende woord spreekt en ons zegt dat Vlaanderen, evenals Wallonië, zijn algehele zowel politieke als economische

vrijheid zal behouden. En dit zou tevens het enige middel zijn om enigszins te herstellen het onherstelbaar wee, waaronder ons volk sedert bijna twee jaar gebukt gaat.

Bovenstaande bewijst genoegzaam hoe slecht de kanselier ingelicht is nopens de Belgische toestanden.”

Naar aanleiding van de mededeling van de rijkskanselier: “evenmin zal iemand geloven, dat wij in het westen landstrecken, waar het bloed van ons volk gestroomd heeft zullen prijsgeven” zegt “een Vlaming” o.m.:

De Duitsers zijn op onrechtvaardige wijze in België binnengedrongen. De Belgen hebben zich verdedigd lijk het hun recht was en hun plicht volgens de bepalingen van het verdrag van 1839. Vele van onze landgenoten zijn gesneuveld op het slagveld; vele anderen echter, waartussen ook vrouwen en kinderen werden nodeloos neergeschoten.

En welk is nu het voorstel van de rijkskanselier? Is hij misschien van plan schadevergoeding te geven? Niet alleen is er geen kwestie van schadevergoeding, doch omdat bij de overval ook Duits bloed stroomde zouden de Duitsers – indien zulks mogelijk was – eenvoudig België inlijven, bezit nemen van de grond die ons toebehoort en er ten eeuwigen dage blijven nestelen ...

Is het nodig bovendien er aan te herinneren hoe dikwijls onze voorouders in de vorige eeuwen alles hebben opgeofferd voor de verdediging van hun land – nooit om anderen hun eigendom te ontroven, en aldus door hun bloed de vrijheid van de erfelijke geboortegrond bezegelden.

De vraag van de rijkskanselier: “Waren wij voor de oorlog vijanden van België? Heeft de vreedzame arbeid en vlijt der Duitsers in

Antwerpen niet in het oog vallend de bloei van het land bevorderd?”  
beantwoordt “een Vlaming” aldus:

Hier een andere vraag: Waren de Belgen Duitslands vijanden voor de oorlog? Indien zij reeds lang met Engeland en Frankrijk samenspannen, zouden de Belgen dan hun kanonnen in Duitsland besteld hebben en deze door Duitsers laten plaatsen in de Antwerpse forten? Hadden zij aldus hun eigen versterkte steden laten bespieden indien zij iets tegen Duitsland in het schild voerden?

Men weet nu dat ons land door honderden in België wonende Duitsers was verraden. Hebben de Belgen dezen ooit iets in de weg gelegd? Op enige meters afstand van een der Antwerpse forten had een bekend Duits heerschap een villa gebouwd en zelfs zijn vijvers met de waters van de vesting in verbinding gesteld, zodat hij, indien hij wilde, deze laatste kon droog leggen. Is het nodig hier nog over andere feiten te spreken, over de zwaar gemetselde funderingen bv., in aan Duitsers toebehorende tuinen ontdekt, bestemd voor het grof geschut dat vroeg of laat de Antwerpse forten zou beschieten? Reeds lang bewerkten de Duitsers in stilte onze ondergang. Zij waren dus in waarheid reeds voor de oorlog onze vijanden.

Hoe talrijk zijn zij, de Duitsers, welke in Duitsland geen bestaan vonden, naar België togen en daar dan rijkdom vergaarden. En velen van hen – niet allen – hebben het land, waaraan zij alles te danken hadden in het geheim aan de onrechtvaardige overweldiger overgeleverd.

En naar aanleiding van de vraag van von Bethmann:

“Spannen wij ons gedurende deze oorlog niet in, om het land zoveel mogelijk weer op te richten?” zegt “een Vlaming”:

De Duitsers richten België weer op. Bittere spotternij. Men vraagt zich af hoe het mogelijk is dat een ernstig staatsman – indien het geen huichelaar is – zulk een leugenachtige taal durft voeren.

Het antwoord door enige Rijksdagleden op bovenvermelde vraag bewijst ten overvloede hoe slecht zelfs de intellectuele Duitsers over de toestand in België zijn ingelicht. Waarheid is dat ons vaderland door de Duitse overheid letterlijk wordt uitgezogen. Door de eindeloze rekwisities – zonder te spreken van de enorme oorlogsschatting van een half miljard frank per jaar – wordt België totaal uitgeput. De grondstoffen werden weggevoerd, hetgeen voor gevolg had dat de industrie met lamheid werd geslagen. De werkloosheid breidt zich uit. Het volk lijdt honger. In waarheid spannen de Duitsers zich in om uit België zoveel mogelijk geld en goed te trekken.

De bijlagen van de brochure van “een Vlaming” betreffende de wijze, waarop de Duitsers in België de oorlog gevoerd hebben, zijn ontleend aan officiële Belgische documenten.

Zaterdag 10 juni 1916 – avondeditie

Geen Belgische verkiezingen?

Le Havre, 10 juni. Een hier uitgevaardigd besluit bepaalt, dat de verkiezingen van leden voor de provinciale staten en ter vervanging van de kamerleden, wiens mandaat in 1916 afloopt, zijn verdaagd.